

Den utvidede utenriks- og konstitusjonskomite
Møte torsdag den 14. oktober 1954 kl. 10.

Formann: F i n n M o e .

Av komiteens medlemmer var følgende til stede: Bøyum, Reidar Carlsen, Hellesø-Knutsen (for Hambro), Hønsvald, Konrad Knudsen, Finn Moe, Selvik, Sundt, Harald Torp, Vatnaland, Johan Wiik, Isachsen (for Wikborg), Gerhardsen, Kjøs, Hegna, Røiseland, Strøm og Watnebryn.

Fra Regjeringen deltok: Statsminister Torp og utenriksminister Lange.
Videre ble etter anmodning av utenriksministeren følgende gitt adgang til møtet:

Minister Dag Bryn, ekspedisjonssjef Boye og sekretær Christiansen.

Formannen: Vi var enige om på det møte vi hadde i den utvidede utenrikskomite i siste uke, at vi skulle ta et møte i denne uken for at utenriksministeren kunne redegjøre for de konferanser som statsministeren og han hadde med den danske statsminister og utenriksminister, og dessuten bringe oss de nye opplysninger som måtte foreligge. Som medlemmene vil huske, var det en del spørsmål, spesielt i forbindelse med Brysselpakten og også i forbindelse med endringene i Atlanterhavspakten, som var noe uklare. Jeg vet ikke om det foreligger så mye nytt at man kan se noe klarere på det nå.

Utenriksminister Lange: De forberedende drøftingene pågår under høytrykk i Paris, og noen endelige tekster foreligger ikke i dag. Det vil sannsynligvis først foreligge på lørdag, men vi har fått løpende innberetninger om hva diskusjonene der nede dreier seg om, så jeg skal kun gi noen supplerende opplysninger i forhold til det vi hadde for en uke siden. Men før jeg gjør det, skal jeg ganske kort redegjøre for de samtaler vi hadde i København.

Det var to sett av spørsmål som vi der diskuterte. Det første var det som vi nå må ta standpunkt til, Tysklands medlemskap i Atlanterhavspakten og de endringer i selve Atlanterhavsorganisasjonens struktur som det nødvendiggjør. Og ved siden av det vår holdning til endringene i Brysselpakten, forsåvidt de er nødvendige for å danne grunnlag for Tysklands opptakelse i Atlanterhavspakten. Likedan vår holdning til den erklæring som de tre okkupasjonsmakter avga i London om sitt forhold til Tyskland, og som de andre medlemsland i Atlanterhavspakten blir innbudt til nå å slutte seg til. Det var én gruppe av spørsmål, det som vi må ta standpunkt til nå.

Det andre problemkompleks, som vi kan ta oss bedre tid på å drøfte vi også, er da spørsmålet om det ville være i Danmarks og Norges interesse å søke å komme med i den utvidede Brysselpakt.

Hvor det gjelder det første problemkomplekset, var det med engang klart at det ikke var noen uenighet om at vi måtte – både i Danmark og i Norge – slik som

tingene har utviklet seg, akseptere tysk medlemskap i Atlanterhavspakten og de endringer i myndighetsområde for Øverstkommanderende for Atlanterhavspakten, som ble foreslått i London. Vi diskuterte om det ville være riktig for Danmark og Norge som de to eneste medlemsland i Nordkommandoen å søke å oppnå noen særstilling i forhold til disse nye fullmaktene for Øverstkommanderende, altså å oppnå at de ble gjort gjeldende for sentralavsnittet, hvor Tyskland kommer med, men at de ikke i samme utstrekning skulle bli gjort gjeldende for nord-avsnittet. Men vi ble der nokså snart enige om at det ikke ville tjene våre interesser å søke å oppnå en slik særstilling, det kunne svekke interessen for nordavsnittet. Vi må regne med at i paktsamarbeidet betyr vår holdning til stasjoner av allierte styrker på norsk, henholdsvis dansk område allerede en belastning på den interesse som vies oss, og skulle vi i tillegg til det be om en særstilling i forholdet til Øverstkommanderende myndighet, ville det bli en ytterligere belastning for oss, som vi var enige om det ikke var ønskelig å få. Nå forelå det da vi var i København ennå ikke endelige retningslinjer for denne utvidelse av Øverstkommanderende myndighetsområde. De foreligger ennå ikke i dag, men jeg skal når jeg er ferdig med redegjørelsen fra Danmark, si litt om i hvilken retning denne diskusjon går.

Hvor det gjaldt endringene i Brysselpakten og kontrollen med medlemslandenes rustningsnivå og våpenproduksjon, som det er meningen å legge til Bryssel-rådet, var det ingen uenighet om at der lå det ytterligere garantier mot at tysk medlemskap i Atlanterhavspakten kunne trekke oss alle sammen inn i eventyr av noen art.

Hvor det gjaldt erklæringen fra de vestlige okkupasjonsmakter, var det på dansk hold en viss tvil på to punkter. Det ene var om det avsnitt i erklæringen som gjelder Berlin, innebar noen utvidelse av de solidaritetsforpliktelser som vi allerede har påtatt oss under Atlanterhavspakten. Der kunne vi fra norsk side si som vår oppfatning, og den ble støttet av det danske utenriksdepartement, at i erklæringen om at det er et nødvendig ledd i arbeidet for å opprettholde freden at de vestlige okkupasjonstropper er i Berlin, og om at de derfor vil betrakte et angrep på sine tropper i Berlin som et angrep på seg selv, deri ligger det ingen utvidelse av de forpliktelser vi allerede har. I selve Atlanterhavspaktens tekst står det som den er i dag, at medlemslandene vil betrakte et angrep på okkupasjonsstyrkene i Europa som et angrep på seg selv.

Det annet punkt hvor man på dansk side hadde visse betenkeligheter, var det punkt i erklæringen som sier at de tre okkupasjonsmakter og da alle de land som slutter seg til erklæringen, betrakter forbundsregjeringen i Bonn som den eneste lovlig konstituerte tyske regjering og derfor som den eneste regjering som har rett til å tale på Tysklands vegne i internasjonale forhold.

De betenkeligheter som gjorde seg gjeldende på dansk hold, gjaldt der forholdet til Øst-Tyskland. De har jo et langt, langt mer omfattende samkvem med Øst-Tyskland enn vi har. Men også der ble vi enige om at det lå ikke i og for seg noe nytt i denne erklæringen. Vi har på det forrige statsrådsmøtet i Atlanterhavspaktens Råd både fra dansk og norsk side sagt oss enig i at den vest-tyske regjering er den eneste konstitusjonelle regjering i Tyskland, og det er

bekreftet etter Atlanterhavspaktens statsrådsmøte den gang i en resolusjon vedtatt i det faste råd i Paris. Det nye er at dette nå blir gjort til et offentlig kjent standpunkt. Overfor det gjorde det seg altså visse betenkeligheter gjeldende på dansk side, men vi ble enige om at skulle praktiske hensyn gjøre det nødvendig i en eller annen form å ta offisiell forbindelse med og dermed gi de facto- anerkjennelse til øst-tyske myndigheter, ville det sikkert ikke melde seg isolert for Danmark eller Norge. Det ville da i like høy grad melde seg for Vest-Tyskland og for andre land innenfor Atlanterhavspakten, og da måtte man i fellesskap drøfte den situasjon i Atlanterhavspaktens faste råd eller i et ministermøte, hvor jo nå Vest-Tyskland forutsetningsvis vil komme med.

Slutt-resultatet ble altså at man både fra dansk side og fra norsk side sa på møtet i København at vi kommer til å godta den tilleggsprotokoll til Atlanterhavspakten som skal åpne adgang for Vest-Tyskland som medlem. Vi kommer ikke til å be om noen særstilling for Nordkommandoen hvor det gjelder myndighetsområdet for Øverstkommanderende, og vi kommer til å slutte oss til den erklæring fra de tre vestlige okkupasjonsmakter som gjelder forholdet til Tyskland. Det var også enighet om at vi kunne ikke ha noen innvendinger mot de endringer som foreslåes i Brysselpakten eller mot det kontrollsystem som skal gjøres gjeldende for Brysselpaktens medlemsland.

Hvor det gjaldt det andre hovedspørsmålet, om vi burde ta sikte på å komme med i den utvidede Brysselpakt, var det helt tydelig at motforestillingene mot det var sterkere hos de to danske regjeringsmedlemmer enn de var hos statsministeren og meg. Det hang sammen med flere ting. Det henger vel først og fremst sammen med den indrepolitiske situasjon i Danmark. Etter sin ordlyd er jo solidaritetsforpliktelsen mellom medlemmene av Brysselpakten mer absolutt og ubetinget enn solidaritetsforpliktelsen i Atlanterhavspaktens art. 5. I Brysselpakten heter det at hvis et av medlemslandene blir angrepet, *skal* de andre medlemsland komme det øyeblikkelig til hjelp med alle de midler som de rår over. I Atlanterhavspaktens art. 5 heter det, at hvis et av medlemslandene blir angrepet, skal alle medlemsland betrakte det som et angrep på seg selv og *overveie* hvordan de kan komme til hjelp, med hvilke midler de kan komme til hjelp, inklusive militære midler. På papiret er det altså en ganske stor forskjell, men i realiteten tror jeg vi skal se den ting i øynene at forskjellen ikke er så stor. Formuleringen i Atlanterhavspakten kom inn etter krav fra amerikansk side og er betinget av amerikanske konstitusjonelle forhold, det at presidenten ikke kan gå til krig uten kongressens samtykke. Fra de opprinnelige europeiske forhandlingspartnere i de forberedende konferanser til Atlanterhavspakten, som nettopp var Bryssel-gruppen, ble det presset meget sterkt på for å få en like automatisk solidaritetsklausul i Atlanterhavspakten som de hadde seg i mellom i Brysselpakten, men det var altså ikke konstitusjonelt mulig fra amerikansk side. Jeg tror man realistisk skal se i øynene, og det hevdet vi da som norsk oppfatning overfor våre to danske kolleger, at hvis det først bryter løs med et væpnet angrep mot et av Atlanterhavspaktens medlemsland, da er realitetsforskjellen mellom forpliktelsen i art. 5 i

Atlanterhavspakten og den formelt mer automatiske forpliktelse i Brysselpakten ikke stor.

Men det forhindret ikke at de danske statsråder mente at ble det spørsmål for alvor reist i Danmark om at de skulle søke å bli opptatt i Brysselpakten, ville de få en meget bred debatt nettopp på dette punkt, og en debatt som kunne bety en alvorlig påkjenning i det samarbeid som nå er etablert i den indre danske politikk mellom sosialdemokratene og de radikale. Derfor ønsket de ikke å komme i den situasjon at de måtte ta en slik debatt. Jeg tror nok det var det overveiende moment for dem. Ved siden av det kom så de momenter til som jeg i min redegjørelse i går fremholdt som taler mot også norsk innmeldelse i Brysselpakten.

Den danske utenriksminister hadde fra sine samtaler i Washington med den amerikanske utenriksminister og med de folk i State Department som stiller med Nord-Europas problemer, det bestemte inntrykk at man i Washington var svært betenkt ved perspektivet at Brysselpakten skulle bli utvidet til å omfatte ikke bare Danmark og Norge, men også Hellas, Tyrkia og Portugal. For de regnet med at ble Danmark og Norge opptatt, ville det være ytterst vanskelig å stå i mot et press fra de andre om også å bli opptatt. Da ville man få denne situasjonen med et «NATO innenfor NATO», altså alle de europeiske medlemsland for seg i Brysselpakten med en på papiret mer automatisk forpliktende solidaritetsklausul. Og de var i State Department tydeligvis redde for at det da kunne føre til at den amerikanske kongress sa: vel, nå har disse europeerne omsider sluttet seg tett sammen, og nå behøver vel ikke vi å være så sterkt interessert i hele dette Atlanterhavspakt-samarbeidet som vi hittil har vært. Det var denne argumentasjon som ble ført fra State Departments side og referert for oss av H.C. Hansen.

Vi har siden fått høre at også den kanadiske regjering er betenkt ved muligheten for å få en slik tvedeling med alle de europeiske landene på den ene side i en fastere sammenknyttet gruppe og så USA og Canada så å si som en gruppe for seg på den andre siden av Atlanterhavet.

Dette styrket da for de danske regjeringsmedlemmers vedkommende deres hemninger mot å ta opp i det hele spørsmålet om å komme med i Brysselpakten. Vi hevdet fra norsk side at det jo også er en hel del momenter som kan tale for at man bør overveie å gå med, men jeg skal ikke gjenta de momentene her. Dem har jeg nevnt her i komiteen forrige gang, og jeg nevnte i ethvert fall noen av dem i min redegjørelse i Stortinget i går. Men sluttresultatet av drøftingene i København ble da at hvor det gjelder dette spørsmål, får vi se tiden an. Og jeg sa for min del at jeg la meget stor vekt på de muligheter vi vil få under det kommende statsrådsmøte i Paris til å drøfte hele situasjonen både med den britiske utenriksminister, med den kanadiske og med den amerikanske utenriksminister.

Jeg kan kanskje da i umiddelbar tilknytning til dette redegjøre litt for de reaksjoner vi har fått fra en del av hovedstedene om nettopp dette spørsmål, hvordan man ser på en norsk, eventuell dansk, tilslutning til Brysselpakten.

Overfor vår ambassadør i Washington, Morgenstjerne, har den amerikanske utenriksminister sagt at den amerikanske regjering, som jo selv ikke er medlem av Brysselpakten, ikke vil si noe om ønskeligheten eller uønskeligheten (hvis man kan

lage et slikt ord) av Norges og Danmarks deltaking. Men han har hevdet som sitt syn at han trodde Brysselpaktens organer ville ta vare på kontrollen med Vest-Tysklands opprustning, og at Norge og Danmark kunne vareta sine interesser direkte gjennom NATO. Men han understreket til slutt at Norges og Danmarks tilslutning til Brysselpakten var et spørsmål som USA ikke hadde anledning til eller ønske om å ta standpunkt til.

I London har ambassadør Prebensen hatt samtaler om dette først og fremst med Sir Ivone Kirkpatrick, den britiske utenriksråd ville vel vi kalle ham, som etter å ha nevnt argumenter for og imot, slutter med det råd at vi bør se tiden an ihvertfall til den nye tekst for Brysseltraktaten foreligger i sin endelige form. Jeg har dessuten hatt en lengre samtale med den britiske ambassadør her i Oslo, som hadde med seg et langt telegram fra utenriksminister Eden hvor utenriksminister Eden gjør gjeldende de samme argumenter for og imot så noenlunde som dem jeg fremholdt i Stortinget i går, men hvor den offisielle beskjed som den britiske ambassadør var instruert om å etterlate seg var at hvis Norge så det i sin interesse å komme med i Brysselpakten, ville man fra engelsk side hilse det med glede.

Fra Paris foreligger det ikke noe nytt fra noe regjeringsmedlem utover den reaksjon jeg fikk under min samtale med Mendes-France allerede før London-konferansen, hvor han gjorde gjeldende at mens han var sterkt betenkt ved utsikten til at f.eks. Tyrkia skulle komme inn i Brysselpakten, fordi tyrkerne ville støtte opp under alle tyske krav om å heve grensene for en tysk militær innsats, ville han for sin del meget gjerne se at Norge kom med, fordi han regnet med at Norge ville ta det motsatte standpunkt. – Fra offisielt hold har det overfor vår ambassadør i Paris ikke vært sagt noen ting, men en embetsmann i den politiske avdeling i Quay d'Orsay har til vår ambassaderåd i Paris sagt at en eventuell tilslutning fra Norge og Danmark neppe ville være av stor interesse for sakens behandling i den franske nasjonalforsamling i øyeblikket, men at det etter fransk oppfatning ville være av stor betydning om en slik tilslutning før eller senere kunne skje. Det stemmer for så vidt med den reaksjon jeg fikk hos den franske statsminister.

I Holland og Belgia er det en mer blandet reaksjon. Den belgiske utenriksminister har ikke sagt noen ting til vår minister der nede, men minister Kildal har innberettet fra den pressekonferansen som utenriksminister Spaak holdt umiddelbart etter at han var kommet tilbake fra London. Der reiste Spaak selv overhodet ikke spørsmålet om norsk, eventuelt dansk, deltaking, men en av de tilstedeværende pressefolkene spurte ham hvordan han så på en utvidelse av Brysselpakten til å omfatte også Norge og Danmark, og da svarte han bare, uten å kommentere eller utdype det nærmere: «Brysselpakten vil fortsatt stå åpen for andre land». – Den har jo en klausul, som jeg nevnte sist, om at medlemmene hvis de er enige om det, kan innby andre land til å komme med.

Den hollandske utenriksminister Beyen er derimot tydeligvis nærmest negativt innstilt, ut fra det resonnement at han håper i den utvidede og reviderte Brysselpakt å kunne ta opp igjen det arbeid for en nærmere integrering av en del av landene i Europa som skulle ha foregått innen Europahæren med dens politiske

overbygning, og han regner nøkternt og realistisk med at jo større kretsen blir, dess vanskeligere blir det å få til en så tett sammenknytting som han anser ønskelig.

Det er det jeg har å opplyse på det punkt.

Jeg vet ikke om jeg da skal fortsette med å si litt om drøftingene i Paris om SACEUR's, altså øverstkommanderende for Europas, myndighetsområde. Der foregår som jeg nevnte, diskusjonen nå i den såkalte NATO-gruppen i Paris. Det er jo i alt 3 arbeidsgrupper som holder på nå etter Londonkonferansen – en i Bonn om okkupasjonsspørsmålene, en i Paris bestående av Brysselmaktene, om revisjonen av Brysseltraktaten og om utformingen av kontrollapparatet for rustningene, og endelig en hvor alle NATO-land plus Vest-Tyskland er med, som drøfter først og fremst endringene i fullmaktene for den øverstkommanderende. Ved siden av dette spørsmål er de uten vanskelighet blitt enige om ordlyden for den protokoll som skal settes opp og siden ratifiseres av nasjonalforsamlingene, om tysk medlemskap. De er også uten vanskelighet blitt enige om den resolusjon som vil bli foreslått, hvor alle medlemslandene slutter seg til Vest-maktenes erklæring om forholdet til Tyskland. Men det som det nå arbeides med og som volder visse vanskeligheter, er da utvidelsen av SACEUR's eller Øverstkommanderendes myndighet. Der var situasjonen iforgårs kveld ihvertfall underlig nok den at i grunnen var den norske delegasjon den som nå holdt strammest på at man ikke skulle utvanne de retningslinjer for Øverstkommanderendes myndighet som man var blitt enige om å tilrå i London, mens ikke bare britene – hvilket jo ikke er så underlig – gjerne ville ha myket det opp, men også franskmennene. Og det merkeligste av det hele var at i det spørsmål som gjelder på hvilket nivå integreringen av styrkene bør foregå – altså armékorps – eller arménivå – var i hvert fall inntil iforgårs kveld det franske standpunkt blitt at de ville helst ha integreringen så høyt opp som mulig, slik at det blir hele arméer under ren nasjonal kommando og at det først var armégrupper som skulle være under felles kommando.

Dette ble sagt i den samtalen jeg hadde med delegasjonen i Paris i forgårs kveld. Men situasjonen kan meget godt komme til å forandre seg i løpet av de kommende dager.

Det er en del ting der som nå er blitt avklart i forhold til hva de var sist jeg var her i komiteen, og jeg skal ganske kort nevne det.

I sluttprotokollen fra London er det regnet opp i punkter fra a) til og med g), generelt formede retningslinjer for utvidelse av Øverstkommanderendes myndighet. Det første lyder slik:

«Alle de styrker fra NATO-land som er stasjonert på det europeiske fastland skal stilles under SACEUR's myndighet, med unntakelse av de som NATO har godkjent eller vil godkjenne som egnet til å forbli under nasjonal kommando.»

Der er det nå i diskusjonen i Paris avklart at med «stilles under SACEUR's myndighet» menes det både de som er tildelt Øverstkommanderende i fred og de som er utpekt for ham i krigstilfelle.

Det er videre på det rene at det ikke er noe ønske om å endre noe i forholdet hvor det gjelder nasjonal kommandomyndighet over de utpekte styrker, og det er jo

det som interesserer oss. Men det er ikke noen tvil om at i det øyeblikk Øverstkommanderendes myndighet på visse andre punkter blir økt, så vil hans innstillingsrett overfor nasjonale myndigheter hvor det gjelder opplæring, utstyr, oppstilling, deployering av de ham tildelte styrker bli større enn den er i dag. Og det er på det punkt at vi har ment at det var i vår interesse ikke å be om å få noen særstilling, men å akseptere det som måtte ansees nødvendig for å styrke kontrollen også over de tyske enheter som kommer med.

Nå, den endelige utforming foreligger ikke, og jeg kan derfor ikke si noe mer enn det.

I b) står det så:

«Styrker underlagt SACEUR på fastlandet skal disponeres i samsvar med NATO's strategi.»

Der er det klarlagt at i det ligger det at de strategiske retningslinjer som trekkes opp av Atlanterhavspaktens Råd etter innstilling fra de militære organer, først og fremst Det faste utvalg og De militære representanters komite, skal være utslagsgivende for deployeringen, og nasjonale myndigheter kan ikke endre deployeringen uten samtykke fra Øverstkommanderende.

Det er altså igjen forsåvidt en garanti i forhold til disposisjoner ut fra rene tyske interesser som eventuelt kunne være på tverke av paktens fellesinteresser.

Formannen: Får jeg spørre: Det gjelder altså bare de tildelte, det gjelder ikke de utpekte styrker?

Utenriksminister Lange: Det gjelder de tildelte styrkene, dette.

Så står det videre i punkt c):

«Forlegning av slike styrker skal bestemmes av SACEUR etter rådføring med og samtykke av vedkommende nasjonale myndigheter.»

Der er det klargjort at deri ligger at man kan ikke flytte styrker som står under Øverstkommanderendes kommando i fredstid fra ett land til et annet land uten begge lands samtykke. Altså, vi kan ikke under dette nye arrangementet risikere at vi plutselig får beskjed om at værsgod – dere skal ta imot, det være seg tyske, engelske, belgiske, hollandske, enheter i Norge. Der må samtykke til for en slik stasjonering.

Så står det i punkt d):

«Slike styrker skal ikke bli omgruppert på fastlandet og heller ikke bli anvendt til operasjoner på fastlandet uten hans samtykke, med forbehold om politiske direktiver på dette område fra Det Nordatlantiske Råd.»

Det er altså de politiske direktivene som der skal gi rammen, og innenfor den rammen som de politiske direktivene fra Det Nordatlantiske Råd har trukket opp, skal nasjonale myndigheter ikke kunne omgruppere eller bruke til operasjoner på fastlandet styrker som er tildelt SACEUR uten hans samtykke.

Det neste punkt e), sier:

«Styrker underlagt SACEUR på fastlandet skal integreres i størst mulig utstrekning under hensyn til den militære effektivitet.»

Det er det punkt jeg nettopp nevnte, hvor altså situasjonen ennå ikke er avklaret, men hvor vi har denne besynderlige omkasting av det franske standpunkt.

Det neste punkt, altså f), lyder:

«Det skal tas tiltak av SACEUR for en nærmere samordning av forsyningstjenesten.»

Der er situasjonen at det i Hovedkvarteret i Paris allerede er utarbeidet et forslag til økt innflytelse for Hovedkvarteret for forsyningstjenesten på alle områder, og det de arbeider for fra Hovedkvarterets side, er da at disse retningslinjer som bare foreligger som et utkast eller forslag, skal kunne bli godkjent av Rådet. Der igjen har vi den situasjon at særlig britene på det punkt, men også nederlenderne og enkelte andre, synes at her har Hovedkvarteret gått for langt, og vil gjerne ha det myket opp, mens våre representanter har sagt at nettopp her ligger meget av nøklen til kontrollen med de tyske styrker, og derfor bør vi akseptere det som foreligger og ikke løsne for meget på det. Men der er heller ikke tingene endelig avklaret i det øyeblikk vi sitter sammen her nå.

Så kommer det siste punkt, som vel er det som får størst betydning for oss – ja, både det om forsyningene naturligvis og dette siste punkt får direkte og umiddelbar betydning i fredstid for oss. Det står i punkt g):

"Omfanget og effektiviteten av styrker underlagt SACEUR på fastlandet, samt bevæpning og utstyr, forsyningsapparat og reserveavdelinger til disse styrker på fastlandet, skal overvåkes av SACEUR.»

Det gjelder altså styrkene underlagt SACEUR på fastlandet, det vil si både tildelte og utpekte, og det vil da si at Øverstkommanderende – i vårt tilfelle gjennom Nordkommandoen, eller for å konkretisere det enda mer, general Mansergh – får større myndighet enn han har nå til å inspisere omfanget og effektiviteten av styrkene, bevæpning og utstyr, forsyningsapparat og reserveavdelinger. Men i og med at han nå får formelt godkjent denne inspeksjonsmyndighet – som vi har godtatt allerede, fordi vi har ment at det var nyttig for oss å få hans råd og veiledning – vil jo hans tilrådinger etter inspeksjonen måtte tillegges større vekt enda enn vi har tillagt dem hittil. Men også her har vi sett det slik at deri ligger en garanti i forhold til de tyske enheter, og vi bør ikke svekke hele kontrollsystemet ved å forlange en unntaksstilling for oss i Norge.

Jeg tror det er det jeg kan si på grunnlag av de opplysningene vi har fått.

Formannen: Jeg skal takke utenriksministeren for de opplysninger han har gitt oss og høre om det er noen av medlemmene som forlanger ordet.

Hegna: Når det gjelder dette spørsmål som utenriksministeren nå sist behandlet, har jeg forstått det slik at det er altså et avsnitt som nå er under videre bearbeidelse og konkretisering på en måte.

Utenriksminister Lange: Bare for å gjøre situasjonen helt klar: Der vil det i Paris ikke bli spørsmål om å vedta endelig tekst. Det vil til Paris-møtet i beste fall foreligge foreløpige utkast, som så skal sendes til Det faste utvalg og til De militære

representanters komite til videre bearbeidelse, for å komme tilbake til Rådet, enten i permanent sesjon eller på det nye statsrådsmøte som skal holdes sannsynligvis i midten av desember, til endelig godkjenning.

Hegna: Og etter det er det vi får det til behandling?

Utenriksminister Lange: Vi må vel da ta standpunkt til det.

Hegna: Før desembermøtet?

Utenriksminister Lange: Ja.

Hegna: Jeg var ikke til stede på det siste møte, men jeg har lest referatet. Var det ikke nettopp med hensyn til dette at det var spørsmål om å få en utredning av Castberg?

Utenriksminister Lange: Nei, det var i tilfelle av at vi skulle tenke på å gå inn i Brysselpakten, og det gjaldt forholdet mellom vår Grunnlovs bestemmelser og den myndighet Brysselrådet ville få ved at det nå får avgjørelsesmyndighet i visse spørsmål. Castbergs navn var ikke nevnt i denne sammenheng i det møtet.

Hegna: Da har jeg tatt feil. Men det kunne vel være nyttig å få hele dette avsnitt utredet kanskje i form av et notat eller PM – altså nærmere bestemt hva disse retningslinjer innebærer spesielt for norske forhold, forholdet til utpekte og tildelte styrker. Det ligger vel kanskje i denne teksten her at man har trukket klar distinksjon mellom disse forskjellige deler, men det kunne være nyttig for oss når vi behandler det å få en slik oppstilling.

Utenriksminister Lange: Der vil for det første tingene bli atskillig mer utførlig klarlagt i de innstillingene som vi nå må regne med kommer i Paris. De vil så selvfølgelig her hjemme bli behandlet av våre militære instanser, av Sjefsnemnda, og vi vil få en kommentar til dem og en vurdering av dem fra Forsvarsdepartementet som grunnlag for vår videre behandling. Hvis det da i den sammenheng reiser seg spørsmål som berører grunnlovsmessige problemer, vil det være naturlig at vi også får en betenkning om den siden av saken. Men såvidt jeg kan vurdere det i øyeblikket, vil det ikke reise seg grunnlovsmessige problemer.

Formannen: Må jeg få lov til å bemerke at den grunnlovsmessige siden av saken er vel stort sett klarlagt i den utredning som den utvidede utenrikskomite bad Castberg gi i 1951 da vi vedtok hele den militære ordningen innen A-pakten. Men det kan selvsagt være detaljspørsmål som reiser seg.

Gerhardsen: Jeg vil gjerne vite om formannen har gjort seg opp noen mening om konklusjonen på møtet mandag. Jeg oppfatter det slik at

utenriksministeren og Regjeringen gjerne vil ha et mandat eller et klarsignal fra Stortinget, og jeg vet ikke om formannen da har ment at man fra utenrikskomiteens side skulle legge fram et forslag som voteringsgrunnlag eller ikke.

Formannen: Jeg må si at jeg for mitt vedkommende hadde tenkt at man ikke skulle vedta noe ved avslutningen av denne debatt, men at debatten bare skulle tale for seg selv som orientering for de regjeringsmedlemmer som reiser til Paris.

Jeg har sett det slik at det kunne kanskje være noe vanskelig å formulere et vedtak i det øyeblikk tingen i og for seg ikke er utredet eller foreligger i sin definitive tekst for Stortinget. Men på den annen side, hvis det er noe ønske om det, har ikke jeg noe imot at vi former en uttalelse, og jeg har også regnet med den mulighet at det fra kommunistisk hold vil bli fremsatt et forslag som går imot, hvis der ikke foreligger noe positivt fra oss.

Utenriksminister Lange: Jeg tror nok at fra Regjeringens synspunkt ville det være ønskelig om det kunne foreligge et voteringstema som gjorde det klart at Regjeringen har fullmakt til – med det selvfølgelige forbehold om senere ratifikasjon – å undertegne protokollen om tysk medlemskap i Atlanterhavspakten, og at det også i et slikt vedtak ble gitt uttrykk for at man i hovedtrekk aksepterer de endringene som nødvendiggjøres i Atlanterhavspakten ved at Tyskland kommer med – eller kanskje ikke i Atlanterhavspakten, for det er ikke i paktens tekst, men som nødvendiggjøres i Atlanterhavspaktens organisasjon. For dette er jo organisasjonsmessige spørsmål innenfor Atlanterhavspaktens kommandosystem, fullmaktene for Øverstkommanderende o.s.v. Jeg tror at på de to punktene ville det være svært nyttig å ha en klar tilkjenneivelse, fordi at ellers kan man på et senere stadium komme til å reise spørsmålet og skape usikkerhet omkring hele utviklingen. Det er jo noe lignende som er gjort i den tyske forbundsdag, ved voteringen der, og det er noe lignende som er gjort i den franske nasjonalforsamling ved voteringen der.

Vatnaland: Eg skjønna det slik sist då utanriksministeren gav utgreidinga si at det som var om å gjera for han når han skulle reisa til Paris, det var å få klårlagt korleis gruppene stod til spørsmålet om Tysklands medlemskap i NATO, og eg skjønna det vidare slik sist her at det var ikkje skilde meiningar millom gruppene om at det var noko som ein ikkje kom forbi. Eg har same meining i dag.

Det siste spørsmålet som utanriksministeren nemnde no, om dei brigde i NATOs organisasjon som det fører med seg, meiner eg er sjølvst, og eg veit ikkje om det då er naudsynt å formulera som ei slags tilråding frå dette møtet, for eg trur at det vil gruppene få klårlagt i debatten på måndag. Om kommunistane då kjem med sitt framlegg, er det nokså greidt for dei andre å ta stilling til det ved å røysta imot.

Eg ser det ikkje slik at det skulle vera naudsynt med noko formulert framlegg til vedtak ifrå dette møtet. I alle fall for mitt vedkomande vil eg der gjera greide for mitt syn på dette, og eg trur eg kan snakka på gruppa sine vegner – at det som

utanriksministeren må ha Stortinget si tilslutning til når han reiser til møtet den 22. oktober, det er Tysklands medlemskap i NATO, og det skjønner eg at det ikkje er skilde meininger om.

Røiseland: Eg forstår godt det standpunkt og ynskje utanriksministeren har, at han gjerne vil ha eit positivt vedtak frå Stortinget, når han no reiser til Paris. Og reint personleg er det ingen ting i vegen for at eg kan ta standpunkt til kva tid det skal vera. Men eg synest nok at det blir ikkje så lite vanskeleg for Stortinget å kunne gjera dette vedtaket alt måndag. Saka vil, som vi veit, koma tilbake til Stortinget som proposisjon frå Regjeringa, og ho vil då bli komitedrøfta og lagt fram på vanleg måte. Men skal ein no på grunnlag av utgreiinga frå utanriksministeren alt måndag gje ein uttale frå Stortinget, har Stortinget faktisk avgjort det heile berre på grunnlag av utgreiinga og faktisk utan komitedrøfting. Javel, om det kjem ei innstilling frå denne komiteen, kan ein kanskje seia det har vori komitedrøfting. Men eg synest det kan reisast ikkje lite innvending likevel mot ein så rask og, skal vi seia – orsak ordet – overflatisk handsamingsmåte. Det vart sagt av hr. Hønsvald i det siste møte her at han meinte vi skulle vera varsame når det galdt drøftinga av denne saka, for det galdt å få opinionen med seg. No er eg ikkje klår over om det er så mykje opposisjon mot at Tyskland skal vera med i NATO, men i alle tilfelle må vi rekna med at dei som er i mot, vil nytta ut situasjonen i tilfelle Stortinget går til eit formelt og positivt vedtak måndag. Dei vil seia dette blir forsert fram, det blir hastverksarbeid, vi vil ikkje venta og handsama saka på vanleg måte. Så eg synest nok ein skal tenka på dette, om ein kan finna fram til ei rimeleg løysing som kan koma til møtes både utanriksministeren og dei som er meir i tvil er det det beste.

Formannen: Svært mye vil jo her avhenge av formuleringen.

Røiseland: Ja, det er klårt.

Utenriksminister Lange: I september 1950 da vi skulle ta standpunkt til prinsippet om tysk medvirkning i forsvaret i det hele, ble det valgt den fremgangsmåte at det ble avgitt en erklæring fra den daværende statsminister, og så ble det av presidenten sagt at det var konstatert at samtlige grupper i Stortinget var enige i denne erklæringen. Med det i tankene tok jeg med i min redegjørelse i går et avsnitt som er formulert som en erklæring fra Regjeringen. Jeg kan lese det opp her:

«Regjeringen mener at Norge bør slutte seg til forslaget om å innby Forbundsrepublikken Tyskland til å bli medlem av Atlanterhavspakten. Den anser de kontrollordninger som er foreslått dels innenfor Atlanterhavspakten, dels innenfor Brysselpaktens ramme, som en garanti for at Forbundsrepublikken på demokratisk grunnlag kan fylle sin plass i Atlanterhavssamarbeidet på like linje med de andre medlemsstater.»

Det er det som er erklæringen. Så kommer et avsnitt om at Regjeringen håper at det resultat som London-konferansen kom frem til og som den ser som et

betydningsfullt skritt i retning av å styrke samholdet mellom de frie folk i og utenfor Europa, kan få den nødvendige tilslutning i alle de land som er berørt av vedtakene. Så kommer det til slutt:

«Regjeringen mener videre at vi bør slutte oss til den erklæring om Tyskland som de tre okkupasjonsmakter har avgitt.»

Det siste er et nokså viktig punkt, og der blir det ikke spørsmål om ratifikasjon. I det andre spørsmålet, om tysk medlemskap i Atlanterhavspakten, blir det spørsmål om å ratifisere en resolusjon som vi stemmer for, og hvor vi slutter oss til denne erklæring om Vest-Tyskland eller om Tyskland – den gjelder jo hele Tyskland – som de tre okkupasjonsmakter har avgitt, og som altså er tatt med i den oversettelse av Sluttprotokollen fra London, som jeg forstår komiteens medlemmer har fått.

Jeg skulle tro det er av nokså stor betydning at det blir gitt uttrykk for at helst Stortinget, men hvis man har for store betenkeligheter ved det, at gruppene i Stortinget – bortsett fra kommunistene, som en ikke kan regne med – gir sin tilslutning til disse punkter, at Norge bør slutte seg til forslaget om å innby Forbundsrepublikken Tyskland til å bli medlem av Atlanterhavspakten, at vi anser kontrollordningene som en garanti, og at Regjeringen bør slutte seg til erklæringen fra de tre okkupasjonsmakter om Tyskland.

Det er altså tre punkter. Jeg mener det er nokså viktig at vi her har en tilkjennegivelse helst fra Stortinget som helhet, men i ethvert fall, hvis det er vanskelig, fra gruppene.

Hønsvald: Jeg tror nok ikke det ville vært vanskelig å utforme en innstilling fra denne komite som hadde kunnet forelegges for Stortinget, hvis vi hadde hatt bedre tid på oss. Men vi skal være oppmerksom på at selv om formodentlig alle i Stortinget eller i all fall det overveiende flertall er enig i konklusjonen, kan det være litt forskjellige premisser. Og hvis man skulle lage en innstilling beregnet på vedtak i Stortinget, ville disse forskjellige premisser i all fall i noen grad komme fram. Jeg tror derfor jeg vil anbefale at man følger den samme fremgangsmåte som man gjorde forrige gang, altså at statsministeren eller utenriksministeren avgir en erklæring og at da gruppeførerne i tur og orden, slik som de gjorde forrige gang, står opp og sier at de har ikke noe å innvende mot den fremgangsmåte eller det standpunkt som Regjeringen her har tatt, og at så presidenten avgir en lignende uttalelse som forrige gang, som et svar på hele saken. Og hvis kommunistene da, jeg hadde nær sagt, er så uforsiktlige at de fremsetter et forslag som de får nedstemt mot kommunistenes stemmer, vil det ytterligere understreke Stortingets standpunkt.

Jeg tror det er viktig at man kommer vekk fra en eventuell strid om formuleringen, om man skal si at man i prinsippet ikke har noen innvending mot, eller om man skal gå mer positivt inn for det. Det kan sikkert være delte meninger om formuleringen her. Denne vanskelighet kommer man forbi, og jeg tror det er viktig at man kommer forbi den, fordi vi har hatt for liten tid til å drøfte denne sak til at vi her i komiteen kan bli enige om formuleringen. Jeg tror derfor jeg vil

anbefale at vi følger den framgangsmåte som utenriksministeren har antydnet som i all fall er den nest beste etter hans syn.

Gerhardsen: Når det gjelder så viktige spørsmål som dette, synes jeg det ville være riktig at Stortinget helst gjennom et direkte vedtak kunne gi klart uttrykk for hva det mener. Personlig tror jeg ikke det vil være så vanskelig å finne en form for det, og det er jo også det vanlige, at det skjer gjennom et direkte vedtak.

Hvis en mener at det kanskje kan være visse betenkeligheter ved en slik framgangsmåte, vil i all fall jeg da be om at man søker å få formulert det man gjerne vil at gruppene skal ta stilling til, slik at vi vet hva gruppeformennene på gruppenes vegne gir sin tilslutning til i Stortinget, og det kan vel da tenkes at det som Regjeringen har lagt fram i en slags erklærings form, kan være brukbart til det. Men jeg vil tro at for gruppeformennene vil det også være en fordel at de kan gå til sine grupper med noe på papiret, slik at vi er sikre på at vi alle legger fram det samme og får tilslutning til det samme.

Kjøs: Jeg anser det også for helt nødvendig at man får formulert klart hva Stortinget mener om de spørsmål som behandles. Hvilken form man skal velge, kan man naturligvis diskutere, men at det som skal sies, må samles på en måte, så det gir et uttrykk for Stortingets mening om de spørsmål som vi skal ta stilling til, det anser jeg for helt nødvendig. Det ville selvsagt være det greieste om man kunne ha fattet en beslutning, men hvis man mener det er vanskelig å finne fram til formuleringen av det voteringstema man skal legge fram, er jo det som utenriksministeren har pekt på, en utvei, og da vil jeg for mitt vedkommende anbefale at man følger den, at man her prøver å finne fram til den erklæring som skal avgis, og at det da blir gruppeføernes sak på gruppenes vegne å uttale sin tilslutning til den.

Sundt: Det er naturligvis riktig at Regjeringen bør ha en platform å stå på i det videre forløp. Men jeg er da tilbøyelig til å være enig med hr. Hønsvald – og, så vidt jeg forsto, har også hr. Kjøs nevnt den samme framgangsmåte – i at det avsnitt av utenriksministerens redegjørelse som han selv leste opp, egner seg utmerket til å få tilslutning av samtlige grupper. Å velge en formell beslutning av Stortinget støter på den vanskelighet at det vel egentlig ikke er god skikk at man så å si foretar en antesipert ratifikasjon av en avtale som ennå ikke er inngått. Formen kan for meg være det samme, men jeg tror at om gruppeføerne uttrykkelig slutter seg til den del av utenriksministerens redegjørelse, får Regjeringen den klarhet som den ønsker.

Utenriksminister Lange: Med sikte på den framgangsmåte som det nå synes å være mest stemning for, vil jeg for min del da anse det som det beste om man under gruppebehandlingen kunne spørre direkte i gruppene om gruppene er enig i følgende – det står i min redegjørelse nederst side 21 og øverst side 22, og jeg skal få lov å lese det opp:

«Regjeringen mener at Norge bør slutte seg til forslaget om å innby
Forbundsrepublikken Tyskland til å bli medlem av Atlanterhavspakten. Den

anser de kontrollordninger som er foreslått, dels innenfor Atlanterhavspakten, dels innenfor Brysselpaktens ramme, som en garanti for at Forbundsrepublikken på demokratisk grunnlag kan fylle sin plass i Atlanterhavssamarbeidet på like linje med de andre medlemsstater.»

Så kan man hoppe over det neste avsnitt og gå på det siste:

«Regjeringen mener videre at vi bør slutte oss til den erklæring om Tyskland som de tre okkupasjonsmakter har avgitt.»

Hvis det er mulig for gruppeførerne i møtet mandag å si hver for seg på sine gruppers vegne at gruppene er enig i dette, og at det så kan summeres opp av presidenten ved møtets slutt at samtlige grupper, bortsett fra kommunistene, har erklært seg enige i det, har vi det grunnlag vi trenger for – med det vanlige forbehold om ratifikasjon – å undertegne de tekster som krever ratifikasjon, og vi har også grunnlag for å undertegne de tekster som ikke skal forelegges Stortinget til ratifikasjon.

Men jeg vil anse det som en fordel, ikke minst utad, at dette kan bli gjort på grunnlag av den erklæring som allerede er avgitt, for skulle man nå gi seg til å redigere om her, ville det straks kunne bli spekulasjoner om hva det nå ligger bak at man plutselig velger en annen formulering enn den som har vært gitt.

Bøyum: Det er ein ting som gjer at eg synest det er litt vanskeleg å gjera noko direkte vedtak av Stortinget. Det er det at det er ingen ting som er endeleg fastsett. Etter dei meldingar frå Frankrike som vi har i pressa, er det mogleg at det kjem visse framlegg der som kan gje grunnlag for brigde som kanskje kan bli akseptert av alle dei andre. Difor flyt det heile, og difor er det vel mest uråd for Stortinget å gjera noko vedtak som seier at vi er samde i dei og dei retningslinjer. Det kan bli altfor bindande for våre folk, dersom det blir nemnande brigde som dei også finn kan aksepterast. Av den grunn trur eg det er rett, som det er peika på, at gruppene eller gruppeformennene på ei eller anna vis gjev ei fråsegn om at dei er samde i desse hovudretningslinjer som utanriksministeren har dregi opp for ei slik semje – og at det stansar med det for ikkje å bli altfor mykje bindande.

Når det gjeld semje om fråsegna om Tyskland, så er denne fråsegna konkret og grei, så der skulle det vera greitt å seia seg samd. Eg for min del har ikkje noko å seia mot det. Eg synest det er grei tale frå dei allierte.

Kjøs: Jeg anser det for meget viktig i denne forbindelse at Regjeringen får en klar bemyndigelse, så den vet hva den har i ryggen når den reiser til Paris og skal opptre på landets vegne.

Jeg gir også min tilslutning til de tre punkter som utenriksministeren har pekt på i sin redegjørelse i Stortinget, og det var ikke min mening å foreslå at man skulle finne noen ny formulering av dette. Jeg tenkte nesten like meget på den avsluttende sammenfatning som presidenten må gi. Men det blir vel i grunnen en oppsummering av gruppeformennenes uttalelser i Stortinget, som munner ut i en tilslutning til disse punkter i erklæringen.

Røiseland: Skal gruppeformennene gje fråsegner på vegner av sine grupper, vil sjølvsagt det koma til å forma ordskiftet på måndag ikkje så heilt lite. Men eg går ut frå at trass i at gruppeformennene skal gjera det, må det likevel bli eit fritt ordskifte der alle får høve til å seia si meining. Ein må likevel vera klår over at ordskiftet vil få ei heilt anna form når gruppeformennene i tur og orden fyrst kjem opp og seier kva gruppene meiner, og så einskilte medlemmer av gruppene kjem og skal snakka baketter.

Gerhardsen: De behøver ikke ta det i tur og orden.

Røiseland: Eg er redd for at det blir det.

Eg vil seia ein ting for at det ikkje skal bli noka mistyding eller noka overrasking frå mi gruppe. Vi drøfte saka i går, og det er ein medlem – kanskje to – av vår gruppe som kjem til å røysta mot at Tyskland blir oppteki i NATO.

Vatnaland: Det var nettopp noko slikt som det utanriksministeren peika på som den etter hans meining nest beste framgangsmåten, eg hadde i tankane då eg uttala meg slik som eg gjorde i stad, og etter det som har komi fram no, trur eg det må vera mest tilrådeleg å velja denne framgangsmåten. Det som alt no er opplyst her av hr. Røiseland, kunne også koma til å gje litt malurt i begeret dersom det kom eit framlegg til vedtak herifrå. Derimot, hvis ein gruppefører uttaler seg på vegner av gruppa og gjev sin tilslutnad, kjem det fram på ein litt annan måte. Eg trur at det må vera den beste måten å velja når ein skal ta stode til dette. Eg trur eg kan seia at eg har gruppa si tilslutnad når eg, som eg uttala sist og uttalar no, gjev min fulle tilslutnad til det som finst som ei erklæring i utgreiinga frå utanriksministeren i går.

Formannen: Da vil jeg bare si, at jeg tror vi da bør bli enige om i all fall den formulering som presidenten skal gi sin oppsummering av dette, slik at der ikke er noen tvil om uttrykkene der. Å gå dithen at man skulle si at alle gruppeførerne skal bruke den samme formuleringen, det kan jo virke noe oppsiktsvekkende og vil vel kanskje også støte på visse vanskeligheter. Men presidentens oppsummering bør vi være enige om formuleringen av, og det kan vel da gjøres på den måte at man kan bli enig om det, og så kan den sirkulere til de forskjellige gruppeførere.

Gerhardsen: Jeg vil anbefale at formannen i utenrikskomiteen trekker ut fra utenriksministerens redegjørelse det som det her er spørsmål om, slik at hver gruppefører får det på papiret, så en har det som et grunnlag for behandlingen i gruppene. Og så går jeg ut fra at utenrikskomiteens formann kommer først i debatten, og da vil han jo kunne legge det fram og si at under drøftingen i utenrikskomiteen har vi festet oss ved dette avsnittet i utenriksministerens redegjørelse, og en må vel kunne si at i denne komiteen har det da vært alminnelig enighet om det. Så kan vi andre vise til den formulering utenrikskomiteens formann har gitt det, og slutte opp om det på gruppenes vegne.

Formannen: Er den fremgangsmåten akseptert?

Kjøs: Det blir selvfølgelig full adgang til å komme inn på andre ting i den debatten, det skal jo ikke bare være en kort erklæring. Jeg bare nevner det for at man ikke skal ha noen misforståelse der.

Utenriksminister Lange: Jeg vil se det som en fordel at det blir en så bred debatt som mulig. Jeg omtalte jo også andre ting enn dette i min redegjørelse, og hvis det er noen som vil komme inn på noen av de tingene, vil det bare være ønskelig at debatten får så mye bredde som mulig.

Formannen: Er det da noen andre spørsmål? Er det noen av medlemmene som ønsker ordet i forbindelse med de opplysninger som utenriksministeren gav?

Watnebryn: Jeg kommer tilbake til de punktene som utenriksministeren var inne på vedrørende SACEUR's – Øverstkommanderendes – myndighet. Det er opplyst her at de punktene er under utforming, at de ikke er endelige. Men særlig for det siste punktets vedkommende vil jeg peke på at så vidt jeg oppfattet utenriksministeren, betyr det at Mansergh vil få en større innflytelse på både de tildelte og de utpekte styrker. Hans tilråding må altså da tillegges større vekt. Han får inspeksjonsmyndighet, som da i første rekke tar sikte på at han har ansvaret for styrkenes effektivitet. Det må også omfatte disse styrkers organisasjon, altså spørsmålet om: skal vi ha divisjonskommando? En kan også gjøre et spørsmål. For å ta et konkret eksempel: Hans syn på hvordan artillerikorpsset skal være organisert i Norge er annerledes enn det forslag som foreligger fra norske myndigheter. Det kunne være ønskelig å få våre norske militære myndigheters syn på hva dette vil komme til å bety.

Utenriksminister Lange: Det er helt klart at før vi kan gå til noen endelig godkjenning her, må dette forelegges for de norske militære myndigheter. Og der er en annen konsekvens, som jeg tror jeg nevnte sist, som i hvert fall vi i Regjeringen har meget sterkt i tankene. I det øyeblikk vi gir vår tilslutning til at Øverstkommanderende – som hos oss representeres av sjefen for Nordkommandoen – får større myndighet, blir spørsmålet om å styrke den norske, henholdsvis den danske, innflytelsen i Øverstkommanderendes stab meget akutt. Og det blir jo også spørsmål i forbindelse med den tyske tilslutning om en viss nyavgrensning av Nordkommandoens ansvarsområde.

Jeg vil gjerne der rette en inkurie i min fremstilling i går. Jeg sa, at det blir ingen endringer i grensene for Nordkommandoen, og derfor kommer ingen tyske enheter inn under Nordkommandoen. Der hoppet jeg over et ledd. Det foreligger nemlig et forslag til endringer som vil gjøre at ikke tyske enheter kommer inn under Nordkommandoen, og det forslag kommer til å gå igjennom med vår tilslutning, men jeg antesiperte den situasjonen.

Men fordi der blir en slik endring av ansvarsområdet som betyr en reduksjon av Nordkommandoens ansvarsområde, vil det også være aktuelt å ta opp spørsmålet om hele det apparatets omfang. Det er jo nå svulmet opp i en grad som er, etter vår vurdering i Regjeringen, temmelig meningsløs. Men vi vil ha et aldeles utmerket saklig grunnlag for nå å ta opp hele det problem både med Nordkommandoen direkte og med dens overordnede kommando i Paris, og samtidig ta opp både med våre egne militære sjefer og med de allierte overkommandoer spørsmålet om hvordan vi kan styrke det norske og danske innslaget i Nordkommandoen. Men det medfører da også at våre nasjonale militære sjefer må være villig til å gi høyere prioritet enn de inntil i dag har villet gi til personell for de allierte staber.

Vi er i Regjeringen helt på det rene med at dette må bli en nødvendig konsekvens av at vi gir vår tilslutning til en økning av Øverstkommanderendes myndighet. Vi drøftet det også i København, og man var på dansk side også enig i at dette må gjøres, og venter der på et initiativ fra vår side for et felles dansk-norsk fremstøt.

Kjøs: Jeg vil gjerne ha sagt i denne forbindelse, at jeg har hele tiden gått ut fra at alle spørsmål som står i forbindelse med utvidelse av Øverstkommanderendes myndighet kommer vi tilbake til når de foreligger utredet. Det har jeg trygt gått ut fra, for de vilkår vi har gått inn i det felles kommandosystem på, gir oss adgang til selv å være med og utforme de endringer som skal skje i dette systemet.

Formannen: Vi kan vel da kanskje anse denne debatten for avsluttet. Men før vi hever møtet, vil jeg gjerne forelegge et spørsmål: Det synes meg at det kan bli nødvendig – det er ikke sikkert – at man har et møte i den utvidede utenrikskomite før debatten finner sted i Stortinget, i det tilfelle der skulle foreligge viktige opplysninger som er av betydning for debatten. Så vidt jeg kan se, er da den eneste virkelige mulighet for å ta med alt som måtte foreligge før debatten begynner, å ta sikte på et møte mandag morgen kl. 9. Jeg vet ikke om det passer?

Utenriksminister Lange: For meg vil det være mulig. Det er jo sannsynlig at det kommer noe mer fra våre representanter i Paris i løpet av lørdagen eller søndagen, sånn at vi burde kunne ha noe mer til mandag morgen, og jeg skal meget gjerne stå til disposisjon mandag morgen kl. 9 forut for debatten som vel skal begynne kl. 10.

Formannen: Da anser jeg det slik, siden altså dette dreier seg om mandag morgen, og siden det forut for mandag som kjent går lørdag og søndag, at vi like godt er enig om å møtes mandag morgen kl. 9 for det å innkalle til mandag med forutgående lørdag og søndag kan bli meget vanskelig.

Er det noen som har noe annet å frembringe? Hvis ikke, er møtet hevet.

Møtet slutt kl. 11.20.